

An artistic illustration of a space exploration scene. In the foreground, an astronaut in a detailed white and grey spacesuit stands on a rocky, orange-brown terrain. The astronaut is holding a tool or device. In the background, another astronaut is visible, working on the ground. The sky is a deep blue, filled with numerous small, reddish-brown rocks and debris. A large, bright blue planet dominates the upper half of the frame, creating a dramatic backdrop. The overall style is cinematic and futuristic.

Паняцце гіпнозу: навуковы падыход

Андрей Тихомиров

Андрей Тихомиров

**Паняцце гіпнозу:
навуковы падыход**

«Автор»

2024

Тихомиров А.

Паняцце гіпнозу: навуковы падыход / А. Тихомиров — «Автор»,
2024

Гіпноз - гэта стан чалавека, якое ўключае засяроджаную ўвагу, паніжанае перыферычнае ўсведамленне і падвышаную здольнасць рэагаваць на выкліканне. Падчас гіпнозу ў чалавека павялічваецца ўвага і канцэнтрацыя і павялічваецца рэакцыя на выкліканні. Гіпноз звычайна пачынаецца з гіпнатычнай індукцыі, якая ўключае серыю папярэдніх інструкцый і выкліканняў.

© Тихомиров А., 2024

© Автор, 2024

Содержание

Увядзенне	5
З гісторыі гіпнозу	9
Конец ознакомительного фрагмента.	11

Андрей Тихомиров

Паняцце гіпнозу: навуковы падыход

Увядзенне

Людзі ўваходзілі ў транс гіпнатычнага тыпу на працягу тысячагоддзяў. У многіх культурах і рэлігіях гэта разглядалася як форма медытацыі. Чараўнікі Персіі і ёгі Індыі практыкавалі Гіпноз на працягу тысяч гадоў у рэлігійных мэтах, апускаючы сябе ў экстатычны транс кожным рухам свайго пальца. утрымліваючы пільны погляд на кончыку ўласнага носа; відавочна, што няма неабходнасці ў экзотэрычэском уздзеянні, каб выклікаць феномен месмеризма. Асноўная мэта ўсіх гэтых працэсаў – выпрацаваць звычку да абстрагавання або канцэнтрацыі ўвагі, пры якой суб'ект цалкам паглынуты адной ідэяй або ланцужком ідэй, у той час як ён не ўсведамляе або аб'якава ставіцца да любога іншага аб'екта, мэты або дзеяння. Самую раннюю запіс апісання гіпнатычнага стану можна знайсці ў працах Авіцэны, Персідскага лекара, які пісаў пра "трансе" ў 1027 годзе. Сучасны гіпноз зарадзіўся ў канцы 18 стагоддзя і стаў папулярным дзякуючы Францу Месмеру, нямецкаму лекару, які стаў вядомы як бацька "сучаснага гіпнозу". У той час Гіпноз быў вядомы як "месмерызм", названы ў гонар Месмера. Ён лічыў, што гіпноз-гэта своеасаблівая містычная сіла, якая выцякае з гіпнатызёра да загіпнатызаванага чалавека, але яго тэорыя была адхілена крытыкамі, якія сцвярджалі, што ў гіпнозе няма магічнага элемента.

Існуюць розныя тэорыі, якія тлумачаць гіпноз і звязаныя з ім з'явы. Тэорыі змененага стану разглядаюць гіпноз як зменены стан свядомасці ці транс, які характарызуецца узроўнем усвядомленасці, выдатным ад звычайнага стану свядомасці. Наадварот, недзяржаўныя тэорыі разглядаюць гіпноз, па-рознаму, як эфект плацебо, пераазначэнне ўзаемадзеяння з тэрапеўтам або форму вобразнага выканання роляў.

Заснаваныя на гіпнозе метады лячэння сіндрому раздражнёнага кішачніка і менопаузы пацвярджаюцца фактычнымі дадзенымі. Выкарыстанне гіпнозу для лячэння іншых праблем дало неадназначныя вынікі, напрыклад, пры адмове ад курэння. Выкарыстанне гіпнозу як формы тэрапіі для аднаўлення і інтэграцыі ранняй траўмы выклікае спрэчкі ў навуковым мейнстрыме. Даследаванні паказваюць, што гіпноз чалавека можа спрыяць фарміраванню ілжывых успамінаў, і што гіпноз не дапамагае людзям больш дакладна ўспамінаць падзеі.

Гіпноз-своеасаблівае, блізкае да сну стан чалавека і вышэйшых пазваночных жывёл, у аснове якога ляжаць з'явы тармажэння вышэйшых аддзелаў галаўнога мозгу. Аж да 60-х гг. 19 ст. ўяўленні аб гіпнозе грунтаваліся на спірытуалістычных дапушчэннях асаблівых «флюіды», або магнетычных хваль, – асаблівых токаў, нібыта распаўсюджваюцца гіпнатызёрам. Містычныя ўяўленні аб гіпнозе былі разбураны працамі рускіх (в. м. Бехтерев, О. О. Мочутковский, А. а. Такарскі і інш.) і французскіх (Н. Бернгейм і ж. Шарко) навукоўцаў. З імёнамі гэтых навукоўцаў звязана пачатак навуковай распрацоўкі праблем гіпнатычных станаў. Імі ўстаноўлена тэрапеўтычнае значэнне гіпнозу, а таксама высветлена спецыяльная ролю выклікання як метаду выкарыстання псіхалагічнага фактару ў лячэбных мэтах. Аднак у з'явах гіпнозу заставалася яшчэ шмат нявысветленага. У прыватнасці, памылкова змешвалі гіпноз і выкліканне. Прыхільнікі псіхалагічнага кірунку і цяпер працягваюць прытрымлівацца састарэлага і няправільнага становішча Бернгейма, што «гіпнозу няма, ёсць толькі выкліканне, выкліканне ж ёсць самаўнушэнне». Між тым з'явы гіпнозу і выклікання розныя: калі стан гіпнозу ўласціва і чалавеку і жывёлам, то ўспрымальнасць да слоўнага выклікання – ўласціваецца толькі вышэйшай нервовай дзейнасцю чалавека. Фізіялагічная бок выклікання знайшла сваё тлумачэнне ў вуч-

энні і.п. Паўлава аб сігнальнай функцыі вялікіх паўшар'яў, аб узаемадзеянні першай і другой сігнальных сістэм у вышэйшай нервовай, дзейнасці чалавека.

І. п. Паўлаў і яго вучні, старанна вывучаючы гіпноз ў досведах на жывёл і назіраннях над людзьмі ў клініцы, далі навуковае абгрунтаванне з'яў гіпнозу, што нанесла рашучы ўдар па агульнапрынятым у той час суб'ектыўна-псіхалагічнаму разуменню гіпнатычных станаў. Тэарэтычная аснова для гэтага была ўжо падрыхтавана вучэннем І.М. Сеченова аб Цэнтральным тармажэнні галаўным мозгам ніжэйлеглых аддзелаў нервовай сістэмы. У аснове гіпнатычнага стану, паводле вучэння і. п. Паўлава, ляжыць працэс тармажэння, які развіваецца ў форме частковага коркавага сну, абумоўленага дробавым і няроўна-мерных распаўсюджваннем тармажэння па паверхні кары вялікіх паўшар'яў галаўнога мозгу. Гэта прасторавае абмежаванне ірраדיацыі і інтэнсіўнасці працэсу тармажэння служыць асноўным адрозненнем гіпнатычнага сну ад натуральнага, нармальнага, пры якім тармажэнне ахоплівае ўсю кару галаўнога мозгу (апускаючыся і на ніжэйлеглыя падкоркавыя адукацыі). Пры гэтым частковым тармажэнні звычайна захоўваюцца асобныя агмені воз – буждзеныя – «вартавыя пункты», як іх называў Паўлаў, якія і забяспечваюць магчымасць сувязі паміж гипнотизируемым і гіпнатызуе. Такім чынам, чалавек у стане гіпнозу, як бы адгароджаны ад усіх знешніх раздражняльнікаў, успрымае слоўнае выкліканне. Велізарнае значэнне слова, як найбольш тыповага для чалавека ўмоўнага раздражняльніка, было выдзелена і.п. Паўлавым. Ён паказваў, што слова гіпнатызёра, з аднаго боку/ выклікае ў мозгу разлітае тармажэнне, з другога – канцэнтруе раздражненне ў пэўным участку кары паўшар'яў галаўнога мозгу. Тым самым выключаецца канкуруючае ўздзеянне ўсіх іншых знешніх раздражняльнікаў.

Развіццё гіпнозу-дынамічны працэс, які складаецца з некалькіх фаз, якія характарызуюцца рознай напружанасцю і глыбінёй тармажэння. Асноўныя з іх: ўраўняльнага фаза, калі незалежна ад сілы раздражняльніка рэфлекторныя адказы зраўняныя па інтэнсіўнасці; парадоксальная фаза – слабыя раздражняльнікі выклікаюць моцны эффект, а моцныя – слабы эффект; ультрапарадоксальная фаза, пры якой адбываецца вычварэнства рэфлекторных отвeтов – станоўчы эффект выклікаецца адмоўным тармажным раздражняльнікам, у той час як тармажны эффект абумоўліваецца станоўчым раздражняльнікам. Стан гіпнозу можа паўстаць пад уплывам самых разнастайных фактараў, якія ўздзейнічаюць на нервовую сістэму. Гіпноз выклікаецца як раптоўным дзеяннем празмернага па сіле вонкавага раздражняльніка, так і дзеяннем вельмі слабых і манатонных слыхавых, гледзельных і тактыльных раздражняльнікаў. Часцей за ўсё тармажны стан развіваецца менавіта пад уплывам такіх слабых і манатонных раздражняльнікаў. З'явы гіпнозу ў чалавека можна выклікаць таксама слоўным выкліканнем уяўленняў, якія нагадваюць пра дрымотным стане. Па знешніх праявах у гіпнозе можна вылучыць тры стадыі: першая-дрымотнасць (чалавек адчувае патрэбу ў спакоі, незвычайную цяжар цела, яму цяжка адкрыць вочы); другая-гіпотаксія (лёгкі сон), пры якой адзначаецца выяўленая катаlepsия (стан васковай гнуткасці, калі членам цела можна надаць любое становішча), чалавек не губляе здольнасці да ўспаміну перажыванняў, і вырабленае ў гэтым стане выкліканне выяўляе сваё дзеянне і ў постгипнотическом стане; трэцяя стадыя-самнамбулізм, або глыбокі гіпноз, калі гипнотизируемый цалкам адгароджаны ад якіх-небудзь «канкурую-юць» уражанняў і захоўвае кантакт толькі з гіпнатызёрам; пры гэтым пасля абуджэння чалавек звычайна не памятае нічога з таго, што з ім адбывалася падчас гіпнатычнага сну. У пачатковых стадыях гіпнозу, калі ў чалавека і жывёлы выяўляецца толькі падобнае сну стан, магчыма адукацыю і ўмацаванне новых умоўных сувязяў; ў больш глыбокіх стадыях гіпнозу працэсы ўстанаўлення, а тым больш замацавання новых умоўных сувязяў, значна абцяжараныя. Усе названыя з'явы, якія выяўляюцца з боку вышэйшай нервовай дзейнасці ў гіпнатычных фазах, звязаныя з паніжэннем узбудлівасці нервовых клетак кары вялікіх паўшар'яў галаўнога мозгу і.п. Паўлаў сцвярджаў, што мы маем у гіпнозе і на кары галаўнога мозгу паніжаныя станоўчыя тонус з прычыны іррадыіроваўшага торма-шча. У стане глыбокага гіпнозу, у стадыі так званага самнамбулізму,

ствараюцца найлепшыя ўмовы для рэалізацыі выклікання. У гэтай стадыі можна дамагчыся поўнай нерухомаści чалавека, можна надаць членам любое нязвычайнае становішча, разнастайныя мудрагелістыя паставы, якія загіпнатызаваны будзе захоўваць на працягу доўгага часу без з'яў стомы (стан катаlepsіі і кататоніі). У стане самнамбулічнай фазы часам могуць быць выкліканыя вельмі глыбокія змены паводзін чалавека, што выяўляецца ў магчымасці выклікання галюцынацый і іншых змяненняў ўспрымання, а таксама дзеянняў і ўчынкаў, якія адпавядаюць больш ранняга ўзросту, нават дзіцячаму. Устаноўлена таксама, што загіпнатызаваць можна выклікаць розныя перажыванні, якія выклікаюць змяненне функцыянальнага стану некаторых сістэм арганіза-нізкага, напрыклад ўзмацняюць або аслабляюць сардэчную дзейнасць, якія змяняюць маторную і сакраторную функцыі страўнікава-кішачнага гасцінца, якія павышаюць або паніжальныя ўтрыманне цукру, ліпоідов і хларыдаў у крыві, і да т.п. З'явы самнамбулізму абумоўлены нераўнамернасцю распаўсюджвання тармажэння па кары вялікіх паўшар'яў галаўнога мозгу. Пры гэтым функцыянальнае размежаванне паміж ўчасткамі раздражняльнага і тармазнага працэсаў складваецца так, што адны мазгавыя адукацыі цалкам ахоплены тармажэннем, іншыя толькі часткова затарможаныя, а некаторыя зусім вольныя ад яго і знаходзяцца ў спіць стане. Усе часта дзівяць з'явы чалавечага гіпнозу ёсць вынік таго ці іншага раздзялення вялікіх паўшар'яў на сонныя і бадзёрыя аддзелы. Гіпноз у асабліва рэзка выяўленай форме можа непасрэдна перайсці ў сон. Паслабленне соннага стану і пераход ад сну да няспання таксама працякае хвалепадобна з адпаведнымі гіпнатычнымі прамежкавымі фазамі. З'явы гіпнатычнай унушальнасці, асабліва выразна назіраюцца ў асоб, якія пакутуюць істэрыяй, якіх і.п. Паўлаў лічыў, як бы пастаянна знаходзяцца ў розных фазах гіпнатычнага стану. Аднак няправільна, зыходзячы з назіранай падвышанай унушальнасці істэрычных хворых, атаясамліваць гіпноз з істэрыяй, як гэта рабілі ж.Шарко і яго паслядоўнікі, якія лічылі, што гіпноз ёсць штучна выкліканая істэрыя. У лячэбных мэтах з поспехам ужываецца таксама метады выклікання наяве, распрацаваны у.М. Бехтэревым, ю. у. Канебихом і інш. Вывучэнне функцыянальнага стану кары вялікіх паўшар'яў галаўнога мозгу пры гіпнозе прывяло і. п. Паўлава да прызнання біялагічнай ролі гіпнатычнага тармажэння і дало магчымасць сцвярджаць, што гіпноз ёсць адзін з самоахоўных рэфлексаў, які з'яўляецца па сутнасці ахоўнай для нервовай сістэмы фізіялагічнай мерай.

"Стыгмы, стыгматы (з грэцкага – stigma, stigmatos – укол, рубец, пляма, знак) – пачырванення скуры, сінякі або язвы, міжвольна якія з'яўляюцца на целе некаторых глыбока вернікаў людзей у тых месцах, дзе, паводле біблейскага міфа, у распятага Хрыста былі раны ад цёрновага вянка і цвікоў. З'яўленне стыгматаў разглядалася царквой як цуд і выкарыстоўвалася для распальвання фанатызму рэлігійнага. Сучаснай навукай ўстаноўлена, што ў аснове стыгматызацыі ляжыць падвышаная схільнасць да самаўнушэння і хваравітая адчувальнасць, уласцівая хворым істэрыяй. Выпадкі змены скурнага покрыва пад уплывам выклікання і самаўнушэння (ўяўны апёк, ўяўны удар і т.д.) вядомыя ў медыцыне і тлумачацца тым, што кожны ўчастак цела звязаны нервовымі праваднікамі праз спінны мозг і падкорку з карой галаўнога мозгу. Пры пэўных умовах змены ў нармальным стане нервовай сістэмы могуць выклікаць парушэнні працэсаў абмену рэчываў у тканінах, якія выяўляюцца ў пачырваненні або ацёку скуры і інш. Гэты механізм ляжыць і ў аснове стыгматаў» (Ціхаміраў А.Е. Паходжанне слоў і прыме. Навука аб забабонах, "Ridero", Екацерынбург, 2017, с.138-139).

Гіпноз у некаторых выпадках, гэтак жа, як і сон, спрыяе аднаўленню, паляпшэнню нервовай дзейнасці. У выніку кароткачасовага гіпнатычнага стану паляпшаецца дзейнасць кары галаўнога мозгу, палягчаюцца асацыятыўныя працэсы, павышаюцца функцыі увагі, памяці. Гіпнатычнае тармажэнне спрыяе аднаўленню жыццёва важных працэсаў у тканінах і сістэмах арганізма, паспрабуе працаздольнасць стомленых цягліц. Падрабязны аналіз з'яў гіпнозу дазволіў упершыню навукова абгрунтаваць раней загадкавыя з'явы гіпнатычных станаў. Раскрыццё фаз гіпнозу спрыяла разуменню і рацыянальнаму лячэнню расстройтваў сну, часта

назіраных пры розных за-болеваннях. Вучэнне Паўлава пра сон і гіпнозе дае навуковую аснову таксама для правільнага разумення больш глыбокіх парушэнняў вышэйшай нервовай дзейнасці пры нервовых і псіхічных захворваннях і дапамагае знайсці эфектыўныя метады іх лячэння.

Гіпноз можа са спрыяльным вынікам прымяняцца пры лячэнні пераважна функцыянальных нервовых захворванняў без арганічных паражэнняў цэнтральнай нервовай сістэмы. Да іх ставяцца дакучлівыя стану, істэрыя і інш. з поспехам выкарыстоўваецца гіпноз пры лячэнні алкагалізму і наркаманіі. Праціпаказаны гіпноз пры псіхозах, асабліва якія праходзяць з трызненнем, а таксама пры наяўнасці цягі да гіпнозу, які набывае паталагічны характар. Гіпнатычнае выкліканне знаходзіць шырокае прымяненне ў акушэрскай практыцы ў мэтах абязбольвання родаў, а таксама ў хірургіі і стаматалогіі. Апісаны спрыяльныя выпадкі лячэння некаторых скурных захворванняў з дапамогай адпаведнага гіпнатычнага выклікання.

Методыка правядзення гіпнозу ў лячэбных мэтах вельмі разнастайная. Многія карыстаюцца пасамі, якія праводзяцца паблізу асобы гипнотизируемого, ці лёгкім пагладжваннем асобы і цела. Іншым прыёмам з'яўляецца доўгі фіксаванне позіракам бліскучага прадмета. Асноўнай метадыкай варта лічыць слоўнае выкліканне уяўленняў аб развіваецца дрымотнасці. Пры гэтым метадазе спакойным, роўным, манатонным голасам пераконваюць хворага, што ён засне, што яго хіліць да сну, што ён засынае.

3 гісторыі гіпнозу

Словы гіпноз і гіпнатызм абодва паходзяць ад тэрміна нейрогіпноз (нервовы сон), усе яны былі прыдуманы Эцэнаем Феліксам д'энен дэ Кювілье ў 1820-х гадах. Тэрмін гіпноз паходзіць ад старажытнагрэчаскага $\nu\rho\eta\sigma$ $\nu\rho\eta\sigma$, "спаць", і суфікса $-\omega\sigma\iota\varsigma$ -osis, або $\alpha\delta\upsilon\rho\eta\tau\nu\beta\omega$ $\nu\rho\eta\sigma\omega\beta$, "усыпляць" (аснова ад аарыста $\nu\rho\eta\delta\sigma$ -) і суфікса $-is$. Гэтыя словы былі папулярызаваны ў англійскай мове шатландскім хірургам Джэймсам Брэйдам (якому іх часам памылкова прыпісваюць) прыкладна ў 1841 годзе. Брэйд засноўваў сваю практыку на метадзе, распрацаваным Францам Месмерам і яго паслядоўнікамі (які называўся "месмерызм" або "жывёльны магнетызм"), але адрозніваўся сваёй тэорыяй адносна таго, як працуе працэдура. На Русі ў старажытнасці гіпноз называўся «чары», а загіпнатызаваныя людзі называліся «зачараванымі» або «зачараванымі».

Абат Фарыя, каталіцкі манах, быў адным з піянераў навуковага вывучэння гіпнозу, працягнуўшы працы Франца Месмера. У адрозненне ад Месмера, які сцвярджаў, што гіпноз апа-сродкаваны "жывёлам магнетызмам", Фарыя верыў, што ён працуе выключна дзякуючы сіле выклікання. Неўзабаве гіпноз пачаў знаходзіць свой шлях у свет сучаснай медыцыны. Выкарыстанне гіпнозу ў галіне медыцыны стала папулярным дзякуючы хірургам і тэрапеўтам, такім як Эліётсан і Джэймс Эсдейл, і даследчыкам, такім як Джэймс Брэйд, якія дапамаглі раскрыць біялагічныя і фізічныя перавагі гіпнозу. Паводле яго прац, Брэйд пачаў чуць паведамленні аб розных усходніх медытацыйных практыках неўзабаве пасля выхаду яго першай публікацыі аб гіпнозе, *Нейрыпнологіі* (1843). Упершыню ён абмеркаваў некаторыя з гэтых усходніх практык у серыі артыкулаў, асагалоўленых магія, месмерызм, гіпнатызм і г.д., з гістарычнай і фізіялагічнай пункту гледжання. Ён праводзіў аналогіі паміж уласнай практыкай гіпнозу і рознымі формамі індуйскай ёгічнай медытацыі, і іншымі старажытнымі духоўнымі практыкамі, асабліва тымі, якія ўключаюць добраахвотнае пахаванне і ўяўную спячку чалавека. Цікаваць Брэда да гэтых практык вынікае з яго вывучэння Дабістан-Мазахіб, "Школы рэлігій", старажытнаперсідскага тэксту, які апісвае шырокі спектр усходніх рэлігійных рытуалаў, вераванняў і практык. Хоць ён цалкам адхіліў трансэндэнтальную або метафізічную інтэрпрэтацыю, дадзеную гэтым з'явам, Брэйд прызнаў, што гэтыя апісанні ўсходніх практык пацвярджаюць яго меркаванне аб тым, што эфекты гіпнозу могуць быць выраблены ў адзіноце, без прысутнасці каго-небудзь іншага (як ён ужо даказаў да ўласнага задавальнення эксперыментамі, якія ён правёў у лістападзе 1841 года); і ён бачыў карэляцыі паміж многімі метафізічнымі "ўсходнімі практыкамі і яго ўласным "рацыянальным" нейрогіпнотызмом, і цалкам адхіліў усе цяжучыя тэорыі і магнетычныя практыкі месмерістаў.

Авіцэна (980-1037), фарсі лекар, задакументаваў характарыстыкі стану "трансу" (гіпнатычны транс) у 1027 годзе. У той час гіпноз як медыцынскае сродка выкарыстоўваўся рэдка; нямецкі лекар Франц Месмер зноў увёў яго ў 18 стагоддзі.

Франц Месмер (1734-1815) верыў, што ў Сусвеце існуе магнітная сіла або "флюід", званы "жывёлам магнетызмам", які ўплывае на здароўе чалавечага арганізма. Ён эксперыментаваў з магнітамі, каб уздзейнічаць на гэтае поле, каб выклікаць вылячэнне. Прыкладна да 1774 годзе ён прыйшоў да высновы, што той жа эфект можна стварыць, праводзячы рукамі перад целам суб'екта, што пазней будзе называцца "Месмерічэскімі пасамамі".

У 1784 годзе па просьбе караля Людовіка XVI двум каралеўскім камісіям па жывёльным магнетызму было спецыяльна даручана (асобна) расследаваць заявы нейкага Шарля д'эслана (1750-1786), незадаволенага вучня Месмера, пра існаванне істотнага (а не метафарычнага, як меркаваў Месмер) "жывёльнага магнетызму", "магнітнага жывёльнага", і аналагічна фізічнага "магнітнага флюіды", "магнітнай вадкасці". Сярод даследчыкаў былі навуковец Антуан Лаву-

азье, эксперт па электрычнасці і зямным магнетызму Бенджамін Франклін і эксперт па абязвольванні Жозэф-Ігнас Гільятэн.

Члены камісіі раследавалі практыку д'эслана; і, хоць яны безумоўна прызналі, што "лячэнне" Месмера сапраўды былі "вылечэннямі", яны не раследавалі, ці быў (ці не) Месмер ініцыятарам гэтых "лячэнняў". Характэрна, што ў сваіх даследаваннях працэдур д'эслана яны правялі шырокую серыю рандомізаваных кантраляваных даследаванняў, эксперыментальныя пратаколы якіх былі распрацаваны Лавуазье, уключаючы прымяненне як "фіктыўных", так і "сапраўдных" працэдур і, што немалаважна, першае выкарыстанне "завязвання вачэй" як даследчыкам, так і іх паддаспытным.

У выніку сваіх даследаванняў абедзве камісіі прыйшлі да высновы, што не было ніякіх доказаў, якія пацвярджаюць зацвярджанне д'эслана аб істотным фізічным існаванні ні яго меркаванага "жывёльнага магнетызму", ні яго меркаванай "магнітнай вадкасці"; і ў працэсе яны вызначылі, што ўсе назіраныя імі эфекты могуць быць наўпрост прыпісаны фізіялагічнаму (а не метафізічнаму) дзеянню, а менавіта, што ўсе эксперыментальна назіраныя з'явы могуць быць наўпрост прыпісаны "кантакту", "ўяўленню" і (або) "імітацыі". У рэшце рэшт Месмер пакінуў Парыж і вярнуўся ў Вену, каб практыкаваць месмерызм. Вынікаючы высновам французскага камітэта, Дугалд Сцюарт, уплывовы акадэмічны філосаф "шатландскай школы здаровага сэнсу", заклікаў лекараў у сваіх "Элементах філасофіі чалавечага розуму" (1818) выратаваць элементы месмерызму, замяніўшы звышнатуральную тэорыю "жывёльнага магнетызму" новай інтэрпрэтацыяй, заснаванай на "здоровым сэнсе", законах фізіялогіі і псіхалогіі. У часы Брэйда Шатландская школа здаровага сэнсу прадставіла дамінуючыя тэорыі акадэмічнай псіхалогіі, і Брэйд спасылаецца на іншых філосафаў гэтай традыцыі ва ўсіх сваіх працах. Таму Брэйд перагледзеў тэорыю і практыку месмерызму і распрацаваў уласны метады гіпнозу як больш рацыянальную альтэрнатыву, заснаваную на здравым сэнсе.

Нягледзячы на тое, што Брэйд ненадоўга гуляў з назвай "рацыянальны месмерызм", у канчатковым выніку ён вырашыў падкрэсліць унікальныя аспекты свайго падыходу, праводзячы неафіцыйныя эксперыменты на працягу ўсёй сваёй кар'еры, каб абвергнуць практыкі, якія выклікалі звышнатуральныя сілы, і дэманструючы замест гэтага ролю звычайных фізіялагічных і псіхалагічных працэсаў, такіх як выкліканне і засяроджаная ўвага, у атрымання назіраных эфектаў.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.